

1923

Azərbaycanın özü qədər əbədi

2022

Dahi şəxsiyyət

Müasir Azərbaycan tarixində ən parlaq dövr, ən güclü inkişaf mərhələsi Ümummilli Lider Heydər Əliyevin respublikaya siyasi hakimiyyətə gəldiyi gündən başlayır. Məhz həmin andan böyük rəhbərin məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan misilsiz inkişafa doğru yüksəlmiş, özünün əsl tərəqqi, intibah dövrünü yaşamışdır. Ulu Öndər respublikaya rəhbərlik etdiyi illər ərzində milli inkişaf yolunu dərin elmi əsaslarla müəyyənləşdirmiş, daim xalqını, vətəni düşünmüş, Azərbaycanın ən mürəkkəb məqamlarında onu üzlədiyi faciələrdən, çətinliklərdən xilas etmiş, böyük fədakarlıqlar göstərmiş, fitri keyfiyyətləri sayəsində tarixi hadisələrin inkişaf məcrasını qabaqcadan görə bilmişdir.

Yalnız bir yolla - bütöv və tam həqiqətin yolu ilə gedən və ağılaşmaz uğurlar qazanan dahi şəxsiyyətin dövlətçilik fəaliyyəti, əslində, tarixi faktların etirafıdır. Çünki reallıq və həqiqət böyüklük və qüvvət əlamətidir. Öz təbiəti etibarilə cəmiyyəti həmişə irəli aparan, qabaqcıl və müərəqqi qüvvələrə arxa, dayaq olan, sabahki gün, insanların xoş gələcəyi, gözəl arzular və xəyallar haqqında düşünən, onları reallığa çevirən bir şəxsiyyətin həyat amalı ancaq həqiqət konsepsiyasına bağlıdır. Zaman ötdükə, illər keçdikə bir çox meyarlar, prinsiplər dəyişir, ancaq həqiqətin meyarı dəyişməz qalır.

Mövqe sahibi

Lider hər bir xalqın taleyində nadir hadisə, fenomenidir. Tarixi təcrübə göstərir ki, belə möhtəşəm keyfiyyətlərə malik şəxsiyyətlərin yetişməsində mühit və hadisələr başlıca rol oynayır. Həmin prosesdə onlar özləri də mövcud şəraitin qarşıya qoyduğu vəzifələrin icrası üçün yeni vasitə, münasibət və yanaşma özə edirlər.

...1969-cü ilin iyulunda Heydər Əliyev Azərbaycanın rəhbəri seçilir. Bu, respublikanın tarixində yeni siyasi mərhələnin başlanğıcı idi. Ulu Öndər həm birinci, həm də ikinci dəfə Azərbaycanın ən ağır vaxtlarında - ictimai münasibətlərin kəskin şəkildə gərginləşdiyi, dövlət idarəçiliyinin fundamental əsaslarının dağıldığı, cəmiyyətin zehində dolaşmış və mənəvi dayaqlarında hərc-mərclik yarandıqı dövrlərdə rəhbərliyə gəlmiş və respublikanı növbəti düşüncəli vəziyyətdən çıxara bilmiş, hətta qısa vaxtda onun sürətli inkişafına nail olmuşdur. Düz yirmi bir gün sonra, 1969-cü il avqustun 5-də Heydər Əliyevin təşəbbüsü və iştirakı ilə Bakıda Azərbaycan KP MK-nın növbəti plenumu keçirilir. Bu plenum tarixə Heydər Əliyev siyasətinin rəsmi dövlət səviyyəsində ortaya çıxması demək idi. Həmin siyasətin başlıca məramı isə güclü dövlət, güclü iqtisadiyyatla yanaşı, sağlam milli kadrlar yetişdirmək idi.

Plenumda yeni birinci katib yaranmış vəziyyətdən çıxmaq üçün hansı tədbirlərin görülməsinə lazım gəldiyini, respublikada hansı çətinliklərin olduğunu dəqiq şəkildə göstərən böyük bir nitq söylədi. Ulu Öndər çox açıq və sərt şəkildə mövcud problemlərin səbəbləri haqqında danışdı, kadrların seçilməsində ciddi qüsurlara yol verildiyini qeyd etdi, iqtisadiyyatda hərc-mərcliyin, özbaşnalığın hökm sürdüyünü bildirdi, korrupsiyanın artıq ictimai şüura nüfuz etdiyini və cəmiyyətin həyatında adı bir norma kimi özünü göstərən amillərin vuruğunda. Ümummilli Liderin plenumdakı nitqi kadr seçiminə necə böyük məsuliyyətlə yanaşdığı bir daha təsdiqlədi. Respublika rəhbəri hər bir sahədə mövcud nöqsanlar barədə fikrini bildirdi və bu, o vaxt çoxlarında təəccüb doğurdu. Birincisi, ona görə ki, Sovet İttifaqı kimi totalitar bir cəmiyyətdə bu qədər açıq şəkildə danışmaq və bilavasitə rejimin özünü mahiyyətindən irəli gələn problemlərdən bəhs etmək kifayət qədər riskli addım idi. Digər tərəfdən, birinci katib təyin olunmasından cəmiyyəti bir gün keçməsi-

nə baxmayaraq, Heydər Əliyev respublikanın həyatının bütün sahələrində dəqiq və dolğun informasiyaya malik idi. Elə bir sahə yox idi ki, bu nitqdə əks olunmasın. Hətta xarici radiostansiyalar, dünyanın mötəbər qəzet və jurnalları Azərbaycanın yeni rəhbərinin o vaxta qədər misli görünməyən cəsarətli, kəskin mövqeyindən, bəzi sovet gerçəkliyinə ciddi, tənqidi münasibətindən söz açırdı.

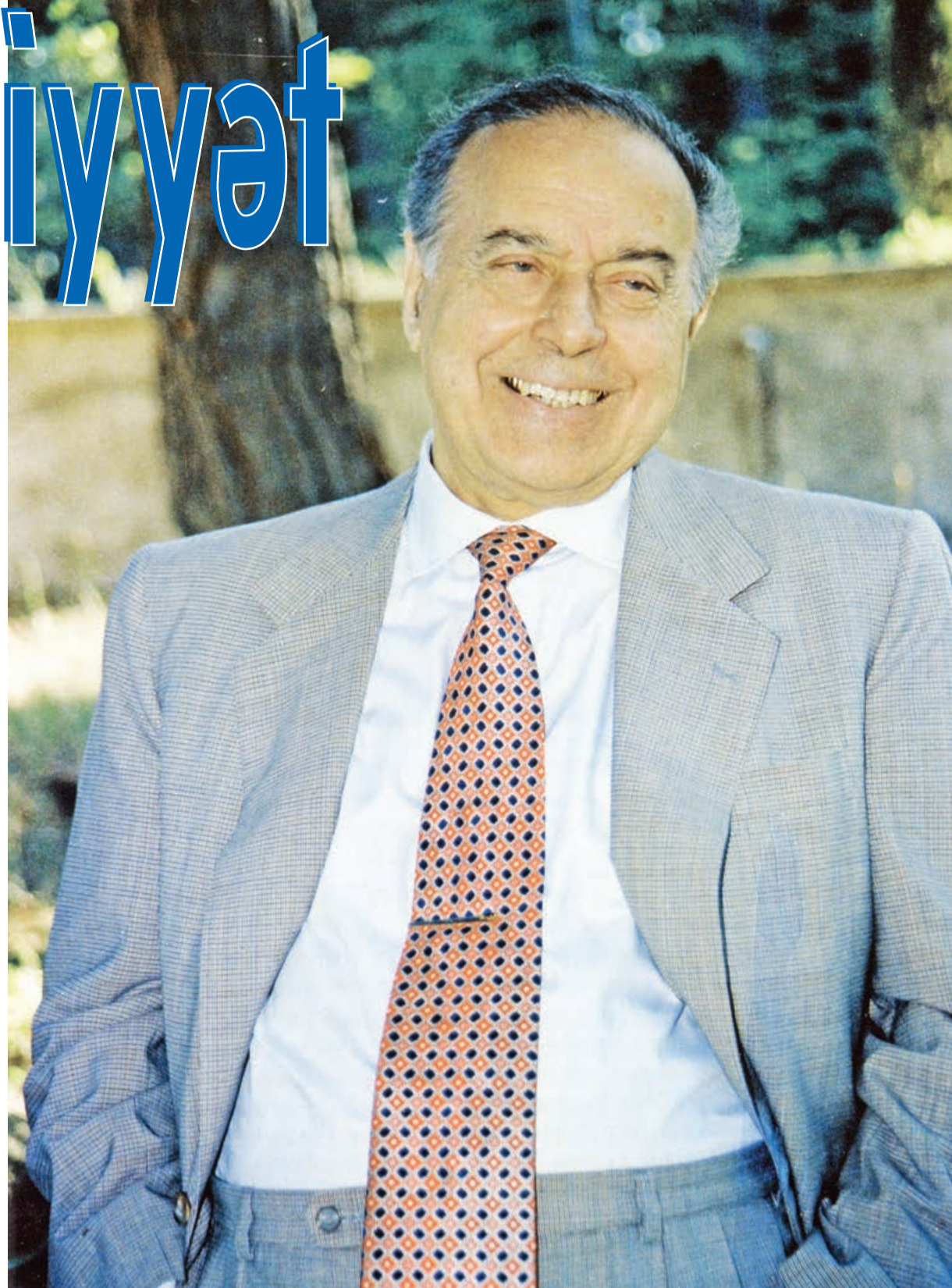
Ulu Öndərin iş üslubunun bir çox xüsusiyyətləri Kremldəkilərə qeyri-adi görünürdü. Respublika rəhbəri isə müəyyən qaydalar çərçivəsindən kənara çıxmayaaraq öz xəttini yeridir, çəkinmədən sözüni deyir, fikirlərini sərbəst açıqlayır. Məhz o zaman Heydər Əliyev yeni tipli siyasi lider kimi təkəzə itifaqı deyil, həm də dünya miqyasında tanındı. Ulu Öndər 1981-ci ilin 18 noyabrında "Literaturnaya qazeta"ya verdiyi məşhur "Qoy, ədalət zəfər çalsın!" sərəhəli müsahibədə həmin dövrün respublika həyatı ilə bağlı ən müxtəlif məsələlərə toxunmuşdu. Bununla da kadrlara qarşı tələbkarlığın artırılması respublikanın həyatında böyük canlanmaya gətirib çıxardı.

Heydər Əliyev yaxşı başa düşürdü ki, xalqda milli ruhu, milli özünüdərkli gücləndirməyin ən mühüm şərti qanunçuluğun, hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi və respublikanın sosial-iqtisadi böhrandan çıxarılması, bütün sahələrdə rezonans doğurmuşdu. Çünki Ulu Öndər 1969-cü ildə ölkə rəhbərliyinə gəlişi ilə cəmiyyətə ilk növbədə ədalət bəxş etmişdi. Haqqın gücünə insanların sönmüş inamını qaytarmışdı.

Tarixin dönüşü anı

Sovet dövrünün sərt qadağaları dövründə belə Heydər Əliyev heç nədən və heç kəmdən çəkinmədən Azərbaycanı istər iqtisadi, istər siyasi, istərsə də mədəni-intellektual cəhətdən dirçəltmişdi. Xalqımızı öz torpaqlarının, tarixi irsinin, taleyinin həqiqi sahibinə çevirmək üçün yorulmadan mübarizə aparmışdı.

Ötən əsrin 70-80-ci illəri Sovet Azərbaycanının intibah dövrü kimi yaddaşlarda qalır. O illər respublika iqtisadiyyatının, xalq təsərrüfatının, elm və təhsilimizin, mədəniyyətimizin inkişaf faktı ilə son dərəcə zəngindir. Qısaca, onu qeyd etmək ki, Heydər Əliyev keçmiş İttifaqın inkişaf göstəricilərinə görə ən axırıncı yerlərdə olan aqrar əyalət kimi sələflərindən təhvil aldığı Azərbaycanda cəmi bir neçə ilin içində ən öncül sənaye respublikalarından birinə çevirdi. Azərbaycanın mərkəzində və regionlarında əsl dirçəliş ab-havası yarandı. İnkişafa əngəl yaradan maneələr ortadan götürüldü. İnsanların sabaha ümidi artdı. Hər kəs Heydər Əliyevin timsalında illərdir arzuladığı rəhbəri, aydın zəkəli, ədalətli,

vətəndaşların halını anlayan, xalqın dəyərlərinə önəm verən, cəmiyyət üçün gözəl nümunələr yaradan, ən əsası isə Azərbaycanı canı qədər sevməyən lideri gördü.

Ulu Öndər xalqın milli-mənəvi dəyərlərinə sahib çıxdı. Respublikanın rəhbəri ilk dəfə olaraq rəsmi tədbirlərdə çıxışlarını Azərbaycan dilində etməyə başladı. Bu, xalqın milli ruhunun ali hakimiyyət kürsüsündə öz ifadəsini tapması idi. Böyük rəhbər ana dilimizə bu münasibətli ilə xalqın tarixi köklərinə qayıdışını, milli-mənəvi dəyərlərimizə bağlılığını bəyan edirdi.

O dövrdə Azərbaycanın bir çox görkəmli alimləri, sair və yazıçıları, mədəniyyət xadimləri ali dövlət mükafatları ilə təltif edildilər. Mütəxəssislərimizin yeni ixtira və kəşfləri növbəti SSRİ-də, eləcə də dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən elmi mərkəzlərdə öz layiqli qiymətini almağa başladı. Faktlar da göstərir ki, Azərbaycanca dünyaya səs salan ən mühüm elmi kəşflər daha çox ötən əsrin 70-ci illərinə aiddir. Bu, Heydər Əliyevin həmin illərdə yaratdığı inkişaf mühitinin nəticəsi idi.

Xilaskarlıq missiyası

Hər bir cəmiyyətdə olduğu kimi, bu illərdə respublikada mənəvi axtarışlar milli tələp və tərəqqiyə yol göstərən çox insanların müəhüm, ciddi dəyişikliklərə hazırlığı xarakterini daşıyırdı. Əsl yolları isə yənə də tarix və onun yaradan böyük şəxsiyyətlərə müraciət edirdi.

1993-cü ilin ortalarında Azərbaycanı böhranın səbəblərindən biri də cəmiyyətdəki mənəvi və ideoloji pörəkəndəlik idi, milli şüur faktiki olaraq parçalanmış vəziyyətdəydi. Vətəndaş müharibəsi, qaradaş qanı axıtılması reallığa çevrilmişdi. Ölkədə başlanan siyasi proseslər nəticəsində digər sahələrlə yanaşı, elmin, təhsilin problemlərinə də dövlət səviyyəsində laqeydlik və biganəlik baş alıb gedirdi. Belə neqativ proseslər xalqın əsas sərvəti olan kadr potensialına da mənfi təsir göstərirdi, ziyalılar real tənzimləyici qüvvədə çarpınırdılar. 1988-ci ildə 14 minə yaxın beyin axını Azərbaycandan digər dövlətlərə üz tutmuşdu. Ölkədəki qeyri-sabitlik həqiqi elmin və təhsilin arxa plana keçməsinə gətirib çıxarırdı. Bir sıra siyasətçilər güman edirdilər ki, tarixi hadisələr, xalqın taleyini qorular və qətnamələr əsasında qurmaq olar. Bu, səhv bir təsəvvür idi. Təc-

redildi. Elm mədəninə nüfuzu yuksəldi. Fundamental tədqiqatların əhəmiyyəti və onların inkişafının təminatı sahəsində bir çox əməli işlər görüldü. 2001-ci ilin mayında Prezidentin fərmanı ilə AMEA-nın dövlət statusu möhkəmləndirildi. Bununla da akademik elmin ölkənin inkişafının əsas təminatçısı olduğu bir daha təsdiqləndi.

2001-ci ilin iyun ayında AMEA-nın həqiqi və müxbir üzvlərinin seçkiləri keçirildi. Dövlət başçısının fərmanları ilə elmi adamlarının əməkhaqları artırıldı, AMEA-nın Naxçıvan bölməsi yaradıldı. Beyin axınına əks-proseslər nəticəsində minlərlə yüksəkixtisaslı mütəxəssis xaricdən öz doğma vətəninə qayıtdı, elmin müxtəlif sahələri üzrə uğurlu tədqiqat işlərinə başlandı. Magistraturaya, aspiranturaya, dissertanturaya gələnlərin sayı çoxaldı. Bir sözlə, tariximizin bu illəri və milli intibah mahiyyət etibarilə xalqın təhsillənmə səviyyəsinin yüksəlişi, fundamental elmin yaranması, milli mədəniyyətin tərəqqisi ilə sıx bağlı olmuşdur. Təhsil sahəsində islahat programının həyata keçirilməsi, bir sıra formaların imzalanması, universitetlərə muxtariyyət hüququnun verilməsi, ölkədə müəllim hazırlığının keyfiyyətinin yüksəldilməsi milli təhsilimizin gələcək inkişafına yönəldilmiş əməli tədbirlər olmuşdur. Bu siyasət həm xalqın özünün, həm də onun mənafelərinə xidmət edən milli dövlətin siyasəti idi. Ən başlıcası odur ki, xalqımız bu siyasətə və onun dönməz xarakter daşdığına inanır və Azərbaycanın bu gününə və sabahına ünvanlanmış olduğunu görürdü.

Müstəqilliyimiz üçün yaradılmış möhkəm təməllər

1994-cü il sentyabrın 20-də Bakıda "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması nail olan Azərbaycan MDB məkanında Qərbin aparıcı neft şirkətləri ilə irimiqyaslı saziş imzalayan ilk dövlət kimi Xəzər dənizində beynəlxalq əməkdaşlığın bünövrəsini qoydu. 1995-ci ilin 12 noyabrında ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilən müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası hüquqi dövlət quruculuğu prosesinin təməlinə çevrildi. Hakimiyyət bölgüsü müəyyənləşdi. İnsan hüquq və azadlıqları təmin edildi. Vətəndaş cəmiyyəti institutları prinsiplərini tətbiqi ölkənin gələcək iqtisadi inkişafı üçün kimi müəyyənləşdirildi, bu xətt qısa müddətdə özünü doğrultmağa başladı. Ölkə iqtisadiyyatında özəl sektorun rol artı, azad sahibkarlar sinfi formalaşdı.

Azərbaycanın beynəlxalq mövqeyi gücləndi. Ölkəmizin demokratiya inkişafı yoluna dəstək verən dövlətlərin sırası genişləndi. Respublikamız dünyanın nüfuzlu beynəlxalq qurumlarına tamhüquqlu üzv qəbul edildi. Yaradılan ictimai-siyasi sabitlik, əlverişli biznes mühiti bütün dünyada Azərbaycanın etibarlı tərəfdaşlığını formalaşdırdı. Respublikanın iqtisadi həyatının ən müxtəlif sahələrinə sermayə axını başladı. Azərbaycanı ideya müəllifliyi və yaxından iştirakı ilə global əhəmiyyətli enerji-kommunikasiya layihələri reallığa çevrildi.

Keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hüquq normaları və Azərbaycanın etiraz bütövlüyü çərçivəsində həlli istiqamətində danışıqların başlanması və cəbhə bölgəsində atəşkesin əldə olunması insan tələfatının qarşısını aldı. Xarici dövlətlərlə pozulmuş münasibətlər qaydaya salındı. Azərbaycanın hərtərəfli sosial-iqtisadi inkişafı, respublikamızın beynəlxalq iqtisadi sistemə inteqrasiyası üçün məqsədyönlü tədbirlər görüldü.

Azərbaycançılıq məfkurəsini formalaşdıran Heydər Əliyev öz müdrik siyasəti, dönməz əqidəsi və tarixi uzaqgörənliyi sayəsində milli dövlətçilik ideyasını gerçəkləşdirdi. Ulu Öndər milli-mənəvi dəyərlərimizə, Azərbaycanı dünyada tanıdan mənəvi sərvətlərimizə sahib çıxdı. Onları aşınmağa qoymadı.

Ümummilli Lider hər zaman qeyd edirdi: "Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizlə fəxr etməliyik. Bizim milli-mənəvi dəyərlərimiz özlər bolu xalqımızın həyatında, yaşayışında formalaşmışdır, xalqımızın fəaliyyətində formalaşmışdır. Milli-mənəvi dəyərləri olmayan millət həqiqi millət, həqiqi xalq ola bilməz."

Bu dəyərlərə qayıdışın və milli oyanışın xalqımız üçün gərəkliliyini nəzərə alan Ulu Öndər hər zaman bu məsələni diqqət mərkəzində saxlayırdı. Onu təkəzə milli varlığımızın deyil, həm də siyasi varlığımızın - dövlət quruculuğu prosesinin vacib amili hesab edirdi.

Vətən sevgisinin gücü

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı və dövləti qarşısındakı ən böyük xidməti müəyyənləşdirdiyi strateji inkişaf kursunun ardıcılığını təmin etməsi idi. 2003-cü ilin prezident seçkiləri ərəfəsində - tarixi taleyimizin məsuliyətli günlərində xalq müraçit edən Ulu Öndər cənab İlham Əliyevi yeni mərhələdə ölkəyə rəhbərlik etməyə qadir şəxsiyyət kimi gördüyünü, respublikanın gələcək taleyi baxımından vacib olan bir çox işlərin onun tərəfindən uğurla başa çatdırılacağına inandığını ifadə etmişdi: "Sizi əmin edirəm ki, həm İlham Əliyev, həm də Yeni Azərbaycan Partiyası bundan sonra da xalqımızın ən layiqli övladlarını öz ətrafında sıx birləşdirərək Azərbaycan dövlətinin inkişafı və xalqımızın firavanlığı yolunda çox işlər görəcəklər. İnanıram ki, mənim axıra çatdıracağım taleyüklü məsələləri, planları, işləri sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başa çatdırıb biləcəkdir. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinizə böyük ümidlər bəsləyirəm".

Həmin seçkilər nəticə etibarilə cəmiyyətin bütün təbəqələrinin mənafelərini özündə ehtiva edən Heydər Əliyev siyasi kursunun davamlılığını və alternativsizliyini şərtləndirən amillərin sosial sifarişə əsaslandığını sübuta yetirdi. Prezident İlham Əliyev öz tükənməz enerjisi, Vətən sevgisi, quruculuq fəlsəfəsi ilə hakimiyyətdə varlığını yeni, daha bitkin, konkret, əyani və universal modelini ortaya qoydu. Bu model Azərbaycanın bütün sferalarında inkişafını təmin edir. Dövlət başçısı qəbul etdiyi fundamental qərarlarla, imzaladığı fərman və sərəncamlarla daim xalqın mənafeyindən çıxış etdiyini, verdiyi vədlərinə sifətli fəaliyyətlə, praqmatizm söykəndiyini sübuta yetirir.

Bu gün Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərinin ən qüdrətli mühafizəçisi kimi görürük. Ölkə rəhbəri bu dəyərləri göz bəbəyi kimi qoruyacağına, itkisiz şəkildə gələcək nəsillərimizə ötürəcəyinə and içib. Bu andın fəvqində 30 illəndən bəri yarılları qəvrədən bir xalqın ulvi arzusu - Qarabağ işğaldan azad etmək, doğma torpaqlarına dönmək kimi qarşılaşılmaz bir istəyə qovuşmaqda möhtəşəm bir dönməzlik var idi. Vaxtilə özlənməz, müqəddəs bir arzu dövlətimizin israrla həyata keçirdiyi müdrik siyasətin şərtləri nəticəsində, böyük zəfərə, qələbəyə çevrildi.

Öz torpaqlarına qovuşandan sonra dünya düzənində böyük hörmət qazanan Azərbaycan möhtəşəm qələbə ilə beynəlxalq birliyə daha sürətli inteqrasiya istiqamətində böyük imkanlar əldə edir. Müstəqil dövlətimiz bu gün bütün dünyada aparılan mədəniyyətə rəqabət dialoqlarını təşkilatçıdır. Azərbaycanın mədəniyyətində zəngin mədəniyyətə bu dialoq prosesinin əsas iştirakçılarından birinə çevrilmiş imkanına malikdir.

Ulu Öndər Heydər Əliyev müəyyənləşdirdiyi strateji kursun Prezident İlham Əliyev tərəfindən müasir dövrün reallıqlarına, tələblərinə və qanunauyğunluqlarına müvafiq surətdə uğurla və qətiyyətlə davam etdirilməsi bugünkü milli inkişafın fundamental əsaslarını təşkil edir.

İradə ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"